

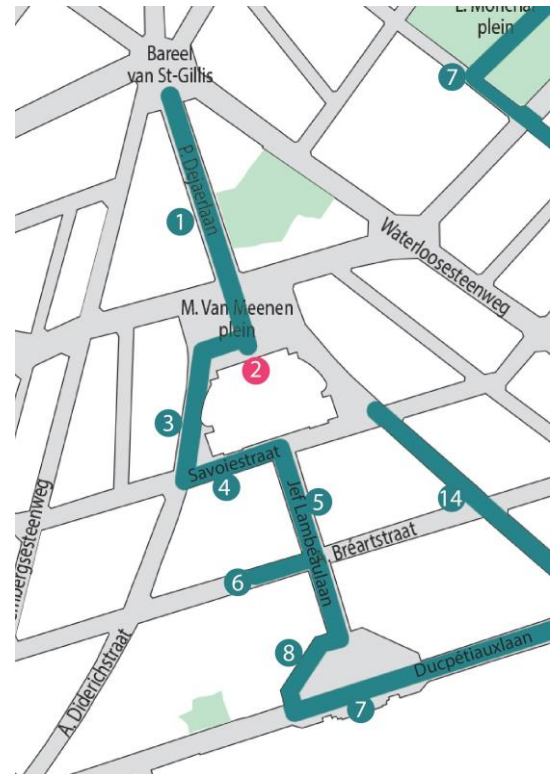
SINT-GILLIS. Wandeling 2: de Zuidwijk: mooi, mooier, mooist! Halte 2

Stadhuis van Sint-Gillis A. Dumont en A. Hebbelynck

Dossier voor de leraar

VAN MEENENPLEIN 39, ARCH.A.DUMONT EN A.HEBBELYNCK, 1896-1904

Dit weelderige stadhuis – één van de mooiste in het Brussels Gewest – is een blikvanger in Sint-Gillis. Majestatisch en met de uitstraling van een kasteel, bevestigt het niet alleen de wereldlijke macht van de gemeente, maar ook zijn eigen pracht en prestige. Het werd gebouwd op initiatief van burgemeester Maurice Van Meenen. Daarom kreeg het plein, dat voorheen Zuidplein heette, zijn naam. De bouwstijl verwijst naar de Franse renaissance die gold als een periode van ontvoogding van de kerkelijke macht. In dezelfde geest verwijst de toren naar de belforten in onze gewesten, die symbool stonden voor de stedelijke macht. De luxebouwmaterialen, alsook de rijke decoratie tonen aan dat de gemeente indruk wilde maken.

Inhoud

- Antwoorden op de vragen voor de leerlingen (in het blauw).
- Een besluit om elke oefening af te ronden met de leerlingen (kaderteksten).
- Het staat je natuurlijk vrij om enkel deze informatie te selecteren die je het meest bruikbaar acht voor jouw leerlingen. Het belangrijkste is dat de leerlingen het hen omringende erfgoed leren observeren en waarderen.

Praktisch

- Laat de leerlingen in groepjes werken (maximum 4 leerlingen per groep).
- Materiaal: balpen, markoerstift

Bereikbaarheid

Op www.mivb.be kunt u uw reisweg berekenen of op google maps.

Meer lesmateriaal: www.erfgoedklassen.brussels/lesmateriaal/sint-gillis-a-la-carte/

OEFENING 1: DE GESCHIEDENIS EN STEDELIJKE CONTEXT VAN HET GEBOUW

Start de oefening op de parking om een totaalzicht op het gebouw te krijgen.

- Laat je leerlingen de naam van het plein zoeken (Van Meenen), alsook van de straat die de parking afsluit (Adolphe Demeur).
- Lees onderstaande tekst hardop aan de leerlingen voor. Zo gaan ze mee terug in de tijd.

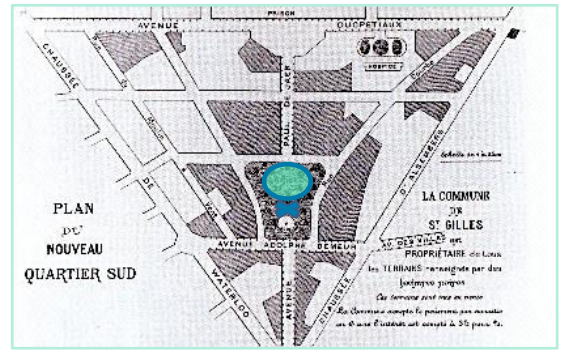
Stel je een tijd voor – niet zolang geleden – waarin de gemeente Sint-Gillis nog op een dorp met smalle kronkelstraatjes leek. Niet zover van hier, in de buurt van het kruispunt ‘Ma Campagne’, wandelde je toen door de velden. De auto’s hadden nog geen motoren, maar werden getrokken door paarden. Het waren ‘hyppomobiles’, alle soorten van koetsen, paardenomnibussen of paardentrams.

*Omdat de bevolking groeide, werden er nieuwe, rechte straten aangelegd en vervingen nieuwe gebouwen de ongeordende, kleine huisjes. De wijk verstedelijkte of **urbaniseerde**.*

Opmerking: als je het interieur van het stadhuis wil bezoeken, moet je een schriftelijke aanvraag doen bij Julien Lambert per email: jlambert@stgilles.brussels

1) Hiernaast zie je het urbanisatieplan van de wijk.

- Welke geometrische figuur vormen de Ducpétiauxlaan en de Waterloose- en Alsebergsesteenweg? **Een driehoek.**
- Het stadhuis is nog niet gebouwd. Omcirkel op het plan de plaats waar jij denkt dat het zal worden gebouwd en zet een kruis bij de hoofdingang.

2) Onderlijn de woorden die het stadhuis het beste omschrijven.

huisje	<u>paleis</u>	<u>rijkelijk versierd</u>
armoedig	<u>kasteel</u>	banaal
<u>opvallend</u>	discreet	<u>monumentaal</u>
<u>weelderig</u>	lelijk	<u>kleurrijk</u>

3) Het duurde 4 jaar om dit grote gebouw te bouwen. Zoek het bouwjaar op de zijgevels. Het staat er tweemaal.

Tip: het staat hoog en is uitgehouwen.

- Noteer het bouwjaar:

- Kruis aan. Dit gebouw is dit gebouwd in de...

16de eeuw   17de eeuw   18de eeuw   19de eeuw   20ste eeuw

- In het midden van het gebouw staat een ander opschrift in een versiering. Welk?

Dit is het Franse woord voor... **stadhuis**

4) Observeer het gebouw in zijn omgeving. Welk van onderstaande voorstellen is juist? Kruis telkens het juiste antwoord aan.

- **PLAATSING** => Het is gebouwd op...

een vlak terrein

een helling

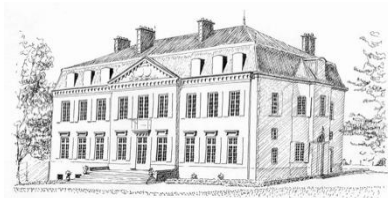
- **POSITIE** => Het is ...

vrijstaand (je kan er helemaal rond)

een rijhuis (het grenst aan andere gebouwen)

- **SAMENSTELLING** => Het bestaat...

uit één volume

uit meerdere volumes

Dankzij het stadhuis, is de wijk rond het Van Meenenplein één van de charmantste in het Brussels Gewest. Sint-Gillis was bij het begin van de 19de eeuw nochtans niet meer dan een groot dorp. Het had geen glorieus verleden of opmerkelijke monumenten, uitgezonderd de Hallepoort. Vanaf het midden van de 19de eeuw kende de gemeente een significante bevolkingsgroei, zodat de gemeente sterk urbaniseerde.

Het oude gemeentehuis van Sint-Gillis aan het Sint-Gillisvoorplein werd te krap voor de constante bevolkingsgroei. In 1896 besliste de gemeente om er een nieuw te bouwen in de 'Zuidwijk', een gebied dat begon te urbaniseren. Deze beslissing toonde dat de gemeente zich een sterke en moderne identiteit wilde aanmeten. Het nieuwe gemeentehuis kreeg immers een centrale plaats: midden op de laan dat de nieuwe gevangenis (gebouwd tussen 1874 en 1884, en een eerste etappe in het creëren van een nieuwe wijk) en het heel oude kruispunt 'Bareel' verbond.

Voor het nieuwe gemeentehuis werd een architectuurwedstrijd uitgeschreven. Uit een 20-tal deelnemers werd het project van de Belgische architect Albert Dumont (in samenwerking met zijn schoonbroer Auguste Hebbelynck) gekozen, omwille van zijn originaliteit en monumentaliteit. Wat bij dit gebouw onmiddellijk opvalt, is zijn grootte. Met zijn 4.267 m² overtreft het royaal de nodige ruimte. Bovendien maakt het echt deel uit van zijn omgeving. Mooi ingepland op de helling, domineert het het gebied van Sint-Gillis en biedt het een mooi zicht over Brussel. Het zou zelfs een knipoog kunnen zijn naar het middeleeuwse verleden van Sint-Gillis dat toen 'Obbrussel' heette, wat 'over' of 'boven' Brussel betekent.

De eerste steen van het gebouw werd in 1900 gelegd. In 1904 werd het ingehuldigd, zoals het bouwjaar op de gevel bevestigt. Sinds 1988 is het gemeentehuis geklasseerd als monument.

[⇒ Je kan de helling van het terrein en de dominante positie van het stadhuis verder bestuderen in Oefening 3, punt 4, van bovenaan de eretrap.]

Waarom 'Hôtel de Ville' of 'stadhuis'?

In de Middeleeuwen was het Franse 'hôtel' geen plaats waar men een kamer kon huren voor één of meerdere nachten, maar wel een belangrijke residentie. Toen de steden zich ontwikkelden en stadsmuren bouwden, werd er vaak een prestigieus gebouw opgericht voor de stadsadministratie en het college (de burgemeester en de schepenen): het stadhuis. Op het platteland werden in de dorpen gemeentehuizen gebouwd.

In het huidige Brussels Gewest heeft Brussel haar stadhuis. Dat is ook logisch, omdat zij altijd een stad geweest is met haar stadsomwalling. De andere gemeentes waren dorpen errond en het was dan ook logisch dat zij slechts gemeentehuizen hadden. In het midden van de 19de eeuw ontwikkelen sommigen van die gemeentes razendsnel. Hun vertegenwoordigers bouwden impressionante gebouwen om hun groeiend belang en prestige te benadrukken. In plaats van 'maison communale' noemden ze deze dan 'Hôtel communal', zoals in Anderlecht en Schaarbeek.

Waarom gebruikten ze in Sint-Gillis dan het opschrift 'Hôtel de ville' en niet 'Hôtel communal'?

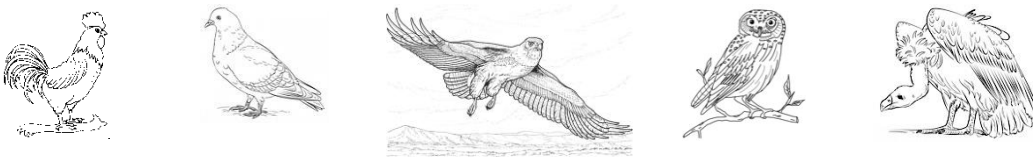
Hiervoor moeten we teruggaan naar de 17de eeuw. Aan de kant van de Hallepoort werd er een vooruitgeschoven militaire bescherming van de stad tegen Frankrijk gebouwd, het fort van Monterey. Dat fort bevond zich op het grondgebied van Sint-Gillis, dichtbij 'Bareel'.

De aanwezigheid van kantelen op het gemeentezegel verwijst trouwens naar het bestaan van het fort dat in de 18de eeuw vernield werd en in de 19de eeuw van de kaart verdween. De burgervaders van Sint-Gillis beriepen zich op deze versterking om zich het recht toe te eigen zich een **stad** te noemen met een stadhuis.

OEFENING 2: EEN RIJKELIJKE VERSIERING

Je bevindt je nog steeds op de parking, maar met een goed zicht op de drie beelden van vogels.

- 1) Tussen de verschillende beelden die het gebouw versieren, springen er drie uit, omdat ze in verguld brons zijn en vogels voorstellen. Kan je ze vinden?
- Gevonden? Omcirkel dan hieronder de juiste vogels.
  - De vogels nemen een belangrijke plaats in op de gevel. Ze zijn er niet alleen om te versieren, maar ook om iets te vertellen. Door wat ze hieronder zeggen, weet je ook wat ze symboliseren. Verbind elke vogel met zijn woorden.

haan   duif   arend   uil   gier

*Met mijn grote vleugels kan ik hoge en snelle vluchten maken of zweven. Men zegt dat ik koninklijk of zelfs keizerlijk ben. Ik symboliseer **MACHT** en **GEZAG**.*

*Ik leef vooral 's nachts en ik heb grote, ronde ogen. Ik kan in het donker zien. Ik symboliseer de **HELDERZIENDHEID** en de **WIJSHEID**.*

*Ik zing wanneer de zon opgaat. Ik symboliseer het **LICHT** dat de duisternis verdrijft of het **GOEDE** dat het kwade overwint.*

- 2) Vier andere bronzen beelden (verguld) bevinden zich zelfs nog hoger dan de vogels. Wat stellen zij voor?
- gevleugelde wezens die gitaar spelen   gevleugelde wezens die pijlen afschieten   **gevleugelde wezens die trompet spelen**

Ga nu in het midden van de erekoer staan, vlakbij het bronzen standbeeld.

- 3) Dit bronzen standbeeld heet *De godin van Bocq*.

- Denk eventje na: als je weet dat dit beeld normaal in een fontein had gestaan die er nooit gekomen is, wat zou 'Bocq' dan kunnen zijn?

- een bos   **een rivier**   een berg   een dorp

- Vanaf het moment dat dit naakte beeld op de erekoer stond, ontstond er een schandaal. Daarom verstopten ze het voor meer dan 70 jaar... Nochtans was een naakt beeldhouwde vrouw geen nieuwigheid in 1904: dit bestond al sinds de prehistorie!

Waarom denk jij dat *De godin van Bocq* shockeerde? Het publiek vond haar...

- te groot (3,60 m)   **niet fatsoenlijk**   te massief
- te sexy**   te vrolijk   te slecht gekapt

- Waar kan je de handtekening van de beeldhouwer vinden? Zoek ook tussen de planten.
Ze bevindt zich op de sokkel, dicht bij de voet van het standbeeld.

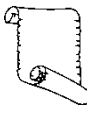
Vervolledig de naam van de beeldhouwer: **JEF LAMBEAUX**

Ga de grote eretrap op om de 4 marmeren standbeelden te observeren.

- 4) Deze standbeelden zijn allegorieën. Allegorieën zijn symbolische voorstellingen van een idee. Welke ideeën stellen deze allegorieën voor? Observeer hiervoor hun attributen (de voorwerpen die ze bij hebben). Zet dan het nummer van elk standbeeld bij haar attribuut.

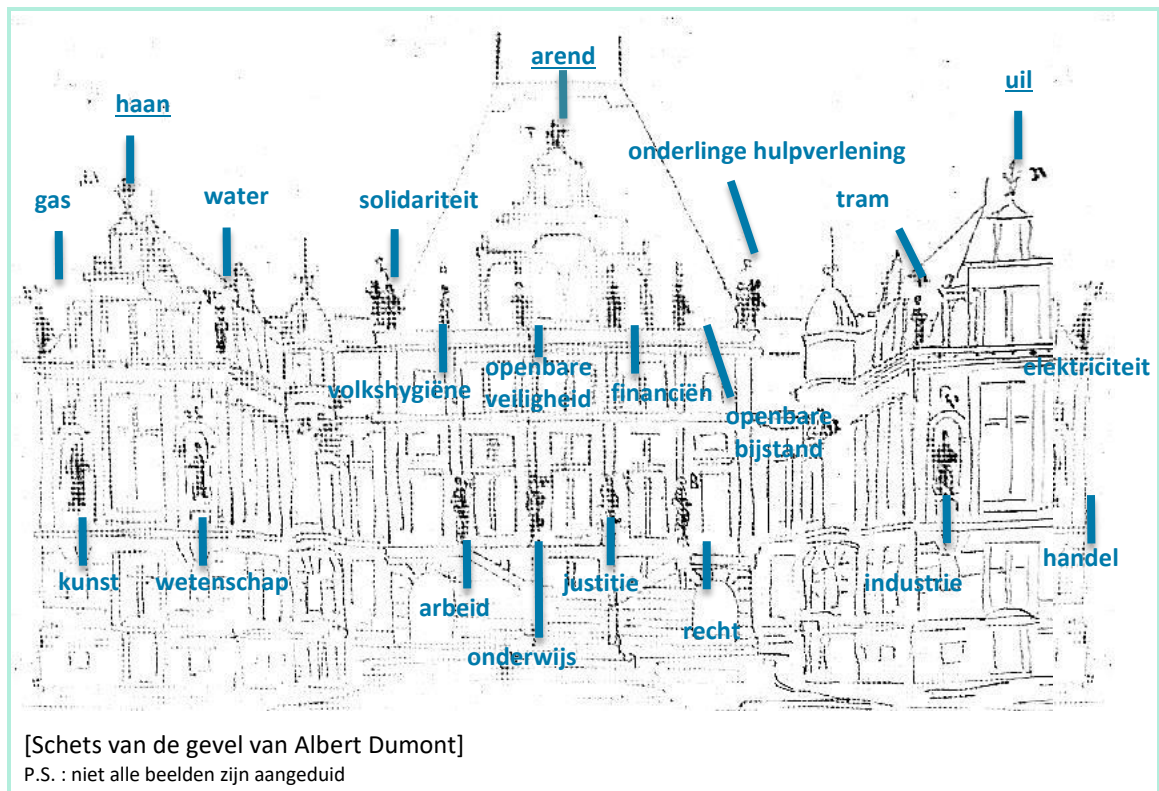
<p><i>Ik heb een boek in mijn hand.</i></p> <p><i>Ik symboliseer het ONDERWIJS</i></p> <p>2</p>	<p><i>Ik draag een zwaard. (om beslissingen te nemen)</i></p> <p><i>Ik symboliseer de RECHTVAARDIGHEID</i></p> <p>3</p>	<p><i>Ik heb een hamer en aambeeld.</i></p> <p><i>Ik symboliseer de ARBEID</i></p> <p>1</p>	<p><i>Ik draag wetteksten.</i></p> <p><i>Ik symboliseer het RECHT</i></p> <p>4</p>
--	--	---	---

Al wie het gemeentehuis van Sint-Gillis voor het eerst ziet, kan alleen maar onder de indruk zijn van haar schoonheid, monumentaliteit en de rijkdom van beeldhouwde versieringen.

De drie vogels (arend, uil, haan) die de gevels domineren werden niet zomaar gekozen. Zij symboliseren waardes die ook door andere beeldhouwwerken onderschreven worden. **De arend** symboliseert **de politieke en morele macht van de overheid**. De **uil** symboliseert de **wijsheid** die deze macht tempert en de **haan** die ze **verlicht**. De vele beeldhouwwerken die de gevels versieren zijn **ALLEGORIEËN**. Ze stellen niet alleen de traditionele waarden voor, maar symboliseren tevens de vooruitgang, zoals Gas, Elektriciteit of de Tramway, die in 1904 nog geen deel uitmaakten van het dagelijkse leven van de bewoners van de gemeente! Jammer genoeg zijn deze symbolen van de moderniteit niet meer zo gemakkelijk te identificeren...

De Godin van de Bocq (1900) van Jef Lambeaux, symboliseert eveneens de moderniteit. Dit beeld moest een monumentale fontein bekronen om de stichting van de Brusselse watermaatschappij te herdenken (het huidige Vivaqua). De maatschappij werd in 1891 opgericht om de watervoorziening van het hele stadsoppervlak te centraliseren. In 1899 werd de gemeente Sint-Gillis, (net zoals Elsene, Sint-Joost-ten-Node en Schaarbeek) van water voorzien door de bron van de Bocq. Dit is een zijriviertje van de Maas.

Op de top van de toren staan vier gevleugelde personages die trompet spelen en op engelen lijken. Het gaat om allegorische afbeeldingen van de Faam/de Bekendheid. Deze allegorische figuur gaat terug tot de Griekse oudheid. Deze gevleugelde godheid had aanvankelijk verschillende ogen en monden. Het liet haar toe om de geheimen van de stervelingen te kennen en bekend te maken. Ze werd gevreesd en gewaardeerd. Ten tijde van de Romeinen verloor de Faam haar vele ogen en monden, en evolueerde ze tot een gevleugelde vrouw met een hoorn. Deze voorstelling werd later door veel middeleeuwse kunstenaars overgenomen. De hoorn maakte toen wel plaats voor een lange, rechte trompet die diende om officiële gebeurtenissen zoals huwelijken, kroningen of de komst van belangrijke personen luid aan te kondigen.

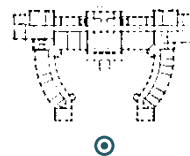
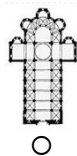
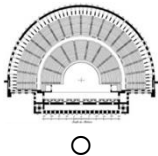

OEFENING 3: ZOALS EEN FRANS KASTEEL UIT HET VERLEDEN

Wijs de leerlingen even op de dominante positie van het gebouw, voor je de eretrap afdaalt. Vanop de hoogste trede merk je duidelijk hoe het gebouw op een helling werd gebouwd. Je geniet van een wijds uitzicht. Ga dan terug naar de erekoer.

1) Beeld je in dat de vergulde arend wegvliegt en het gebouw bekijk vanuit de lucht.

- Welke vorm zou de arend dan zien?

- Deze vorm (dus het grondplan van het gebouw) lijkt op:

een waaier

een kruis

een hoefijzer

- Dit grondplan is:

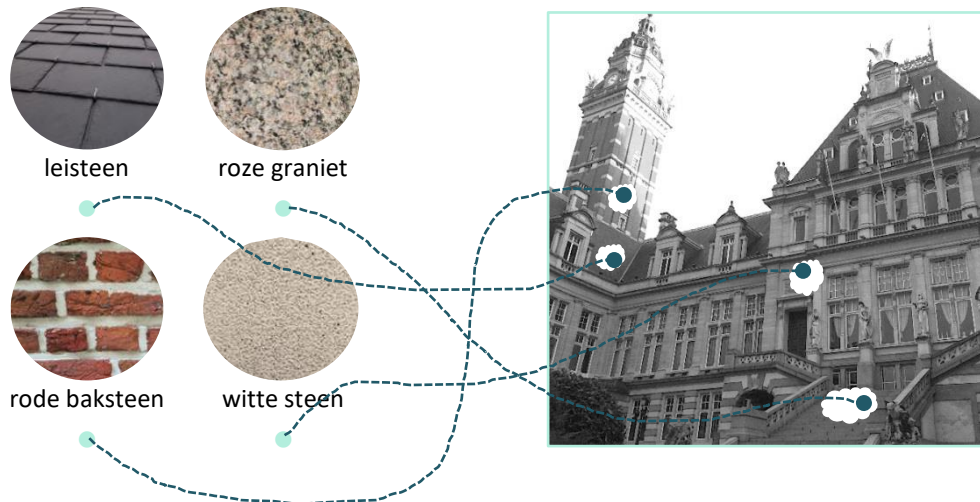
symmetrisch

asymmetrisch

2) Een muis heeft stukjes van de foto opgegeten.

- Vul de gaten terug op door ze te verbinden met de juiste materialen.

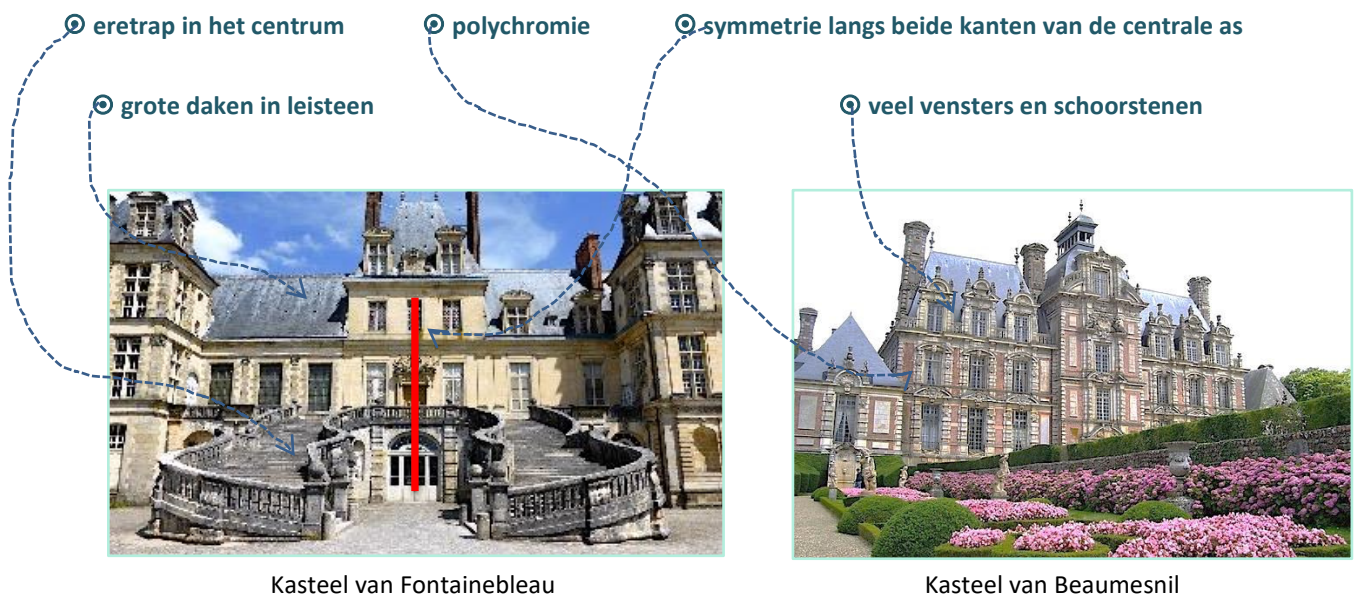

- Om niet eentonig te zijn, gebruikte de architect verschillende materialen en kleuren. Hoe denk je dat het gebruik van verschillende kleuren in de architectuur, de schilderkunst en de beeldhouwkunst noemt? (poly = veel)

polyfonie   polygamie   polychromie

3) Architect Albert Dumont was een Belg, maar om dit gebouw te ontwerpen, inspireerde hij zich op de kastelen die in Frankrijk werden gebouwd in de 16de eeuw (dus in de periode van de renaissance). Hier zie je twee kastelen die hem kunnen geïnspireerd hebben.

- Kruis de woorden aan die je ziet op het stadhuis van Sint-Gillis.
- Verbind deze woorden met hun juiste plaats op de foto's.

- 4) Niet alleen de beeldhouwwerken maken het gebouw mooi, ook de **vele decoratieve motieven** uit steen. Bekijk deze tekeningen en kruis aan welke versieringen je ook op de gevels vindt.

Tip: Je mag rond het gebouw lopen, maar steek nooit de straat over.

frontons   Dorisch kapiteel   Ionisch kapiteel   voluut   vaas
 zuil die in de muur zit   gootklos   getande kroonlijst   schubben   rustiek decor
 gevleugeld motief   pilaster   waterspuwer   vuurpot
 balustrade   guirlande/slinger   wapenschilden
 cartouche   gevlochten motieven   kruisvenster   nis (om een standbeeld in te zetten)

P.S.: Wat in het groen en blauw omcirkeld is, zijn de antwoorden op OEFENING 5.

- 5) We hebben nu al veel periodes uit de geschiedenis gezien. Even herhalen!
- Herinner je je het **bouwjaar** van dit gebouw? Dit monument werd gebouwd in het begin van de **20ste-eeuw**.
  - De architectuur is geïnspireerd op de **RENAISSANCE** (+/- 16de eeuw).
  - De renaissance zelf inspireerde zich op een periode uit nog een verder verleden!

Welke periode denk je? Kruis aan:

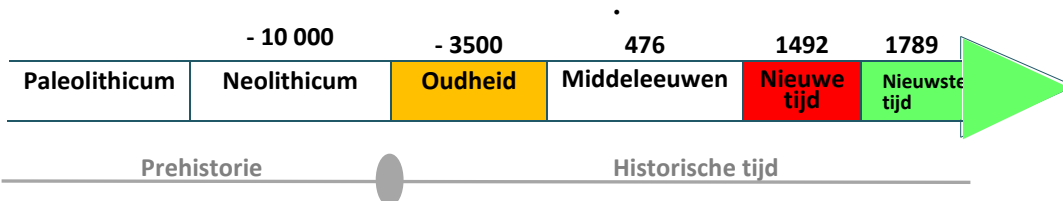

Egyptische oudheid

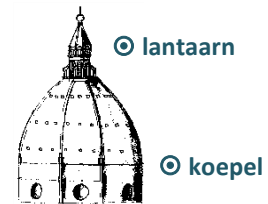
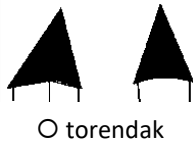

Griekse oudheid

- Kleur op deze tijdslijn: 1) de periode van de bouw van het stadhuis groen; 2) de Nieuwe tijd, waarvan de Renaissance deel uitmaakt rood; 3) de Oudheid oranje.

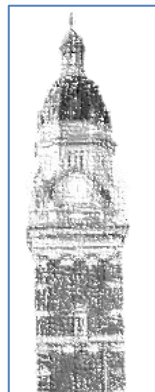

6) Op het dak zie je verschillende elementen en vormen. Kruis aan wat je herkent.

7) Welk element van het gebouw komt overeen met onderstaande tekstballonnen? Teken dit element schematisch in het kader.

Men ziet en hoort mij van ver, want ik ben heel groot en mijn klok luidt regelmatig.

Ik lijk op een pijl die gericht is naar de hemel en ik accentueer het monumentale van het gebouw.

Ik verschil van de andere elementen van het gebouw, want ik ben niet symmetrisch en niet helemaal bedekt met stenen.

De 19de-eeuwse stijlen die zich inspireren op het verleden noemen we neostijlen (vb. neoclassicisme, neogotiek, enz.). Voor de publieke gebouwen van het jonge België (scholen, stations, gemeentehuizen,...) greep men vaak terug naar de architectuur uit een bloeiende periode van onze streken, namelijk de 16de- en 17de-eeuwse Vlaamse renaissance. In de 19de eeuw werd dit dan neo-Vlaamse renaissance genoemd.

Voor de bouw van het stadhuis van Sint-Gillis werd een architectuurwedstrijd uitgeschreven die de keuze van de bouwstijl openliet. Men wilde wel de neo-Vlaamse renaissance vermijden, omdat die stijl in Brussel al royaal aanwezig was.

De overtuigde francofiel Albert Dumont (1853 - 1920) koos voor de Franse neo-renaïssancestijl. De verwijzing naar de renaissance symboliseerde ook de laïcisering (het verminderen van de invloed van de kerk) van de samenleving. De renaissance was ook de tijd van het humanisme en men greep terug naar het werk van de filosofen uit de oudheid. De wil om voor zichzelf te denken, werd belangrijk (zie fiche Erasmus). Het gebouw van Albert Dumont vertoont dezelfde eigenschappen als een Frans renaissancepaleis. Zoals die paleizen heeft het stadhuis een erekoer, een centrale monumentale trap, een overvloed aan ramen, dakkapellen en schoorstenen en de architect integreert bovendien veel polychromie. Al deze elementen worden streng symmetrisch verwerkt.

Het gebouw heeft een symmetrisch grondplan in de vorm van een hoefijzer. De centrale vleugel is geflankeerd door twee gebogen vleugels die lijken op open armen. De eretrap die naar de ontvangstruimte van de eerste verdieping leidt, herneemt deze omhullende vorm. Zo wordt in deze architectuur de publieke functie van het gebouw vertaald. Het stadhuis is een paleis voor het volk.

De voornaamste gevel (in de holte van de hoefijzervorm) is het meest versierd. Maar omdat het gebouw alleen staat en alle delen zichtbaar zijn (cfr. OEFENING 1, punt 4), versierde de architect ook de achterkant in de Savoiestraat en de zijkanten. De combinatie van witte steen uit Euville en Savonnières met roze graniet uit de Vogezen schept een mooi polychroom effect dat bijdraagt aan de decoratie.

Hoewel het gebouw op zich niet hoger is dan de omringende gebouwen, lijkt het toch veel groter. Deze indruk wordt veroorzaakt door het imposante karakter van de daken. Zadeldaken wisselen af met paviljoendaken op het centrale deel, alsook met verschillende koepels.

De toren van 42 meter domineert het geheel. Hij onderscheidt zich van de rest van de constructie door zijn asymmetrie en zijn stijl die niet beïnvloed is door de Franse renaissance. De toren gaat terug naar de middeleeuwse belforten uit onze streken. Zo symboliseert hij de gemeentelijke vrijheden. In de middeleeuwen trachtten de steden zich immers te bevrijden van het gezag van de heer. Ze wilden niet meer afhangen van zijn goede wil en verwierven vrijheden, zoals het recht op eigendom of eigen rechtspraak. De belforten waren de torens waar de oorkonden over die vrijheden werden bewaard. De belforttoren rivaliseerde als symbool van de gemeentelijke macht met de donjon van het kasteel (symbool van de macht van de heer) en de klokkentoren van de kerk (symbool van de religieuze macht).

OEFENING 4: ZOALS IN EEN MUSEUM

Ga naar één van de twee ingangen op het gelijkvloers, langs de eretrap.

- 1) Observeer – voor je naar binnen gaat – het motief in het hek van deze deur. Het lijkt op twee slangen die in elkaar verstrengeld zijn. Maar eigenlijk is het een **MONOGRAM**, dus een teken dat gevormd is door twee initialen. (initiaal = de beginletter van een naam)

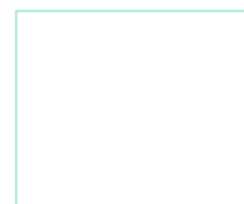
Hier zie je het monogram van de bekende Duitse renaissanceschilder Albrecht Dürer:

En dit is het monogram van de Franse modeontwerper Coco Chanel:

- Welke letters herken je op de deur? **S en G**
- Het gaat om de initialen van ... **Sint-Gillis**
- Maak in het kadertje hiernaast met je eigen initialen een monogram:

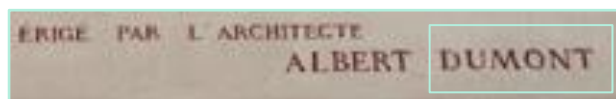
Ga naar binnen en sta stil in de koetsruimte.

- 2) Je staat nu zowel een beetje binnen als buiten. Dit was de ruimte voor de koets. Vroeger reden die langs hier naar binnen.

Ga binnen in de erehal en stap naar een van de twee borden die de inhuldiging van het gebouw herdenken.

- 3) Vul de naam van de architect aan. Hij heette:

Ga enkele trappen naar boven en sta stil bij het beeldhouwwerk dat een man op een stoel toont.

4) Wie is de kunstenaar van dit beeldhouwwerk? Je vindt zijn naam op de sokkel: **Jef Lambeaux**

- Het gaat om een zelfportret. In welke houding is de kunstenaar afgebeeld?
 blij triestig **nadenkend**

Wat zou hij denken? Schrijf het in de tekstballon.

- Herinner je je nog welk ander beeld hij voor het stadhuis van Sint-Gillis maakte?
De godin van de Bocq

5) Observeer de glasramen die de vensters van boven tot beneden versieren. Er worden twee soorten bladeren van bomen voorgesteld. Vind je hiervan de juiste tekening terug?

Blad van de OLIJFBOOM, symbool van de VREDE

Blad van de EIK, symbool van de KRACHT

blad van de HULST, symbool van de ONSTERFELIJKHEID

blad van de LAURIERBOOM, symbool van de BESCHERMING

6) In het medaillon bovenaan het glasraam staat een speciaal personage. Over wie gaat het?

Sint-Michel

Sint-Nicolaas

Sint-Gillis

Sint-Guido

Neem de trap verder naar het beeld 'De waterdraagster'. Het staat in een vitrine.

7) Voor dit beeld inspireerde de kunstenaar zich op een jonge vrouw die hij kruiste in de straten van Sint-Gillis. Heel de dag haalde ze water uit een bron en transporteerde dit in twee emmers. Maar waarom deed ze dit?

- om zich thuis te kunnen wassen
 om de groenten van haar moestuin water te geven
 om water te geven aan de paarden die de tram vooruit trokken

8) Observeer het grote schilderij op het plafond.

- Wat houdt het belangrijkste personage vast? een lans **een fakkel** een paraplu
 - Wat stelt dit personage voor?
 de elektriciteit
 de wetenschap die het licht verspreidt en de duisternis overwint
 de moeder van de waterdraagster

- Hoe zijn de personages van dit schilderij gekleed?

zoals in 1900

zoals in de oudheid

Ze zijn niet gekleed.

- Dit soort schilderij noemt men een **trompe-l'œil** (dus iets dat het oog bedriegt). Waarom denk je?
  - omdat het pijn doet aan de ogen
  - omdat het de illusie geeft van diepte
  - omdat het grote barsten in het plafond camoufleert

Afspraak op de eerste verdieping. Sta stil bij de rij borstbeelden. Borstbeelden zijn beelden van personages die getoond worden van het hoofd tot de borstkas.

9) Welk beroep hadden deze mannen?

- de koning van België   minister   de burgemeester van Sint-Gillis

De galerij loopt langs de drie pronkzalen (= mooi versierde zalen). De Europazaal (vroeger: de Zaal van de Verloren Stappen) is begrensd door de Trouwzaal en de Raadzaal. Deze zalen zijn net zoals de zaal Cérés sterk gedecoreerd, maar je mag er niet zomaar vrij naar binnen. Om een gidswandeling aan te vragen, kan je de gemeenteadministratie contacteren op het nummer 02/536.02.00.

Om het stadhuis te versieren werd door de gemeenteraad een artistieke commissie benoemd. De uitvoering van de kunstwerken gebeurde door de grootste Belgische artiesten, onder leiding van architect Albert Dumont en beeldhouwer Julien Dillens. Zowel buiten als binnen hebben de beeldhouwwerken en de schilderijen een duidelijk doel. Ze moeten de gemeente Sint-Gillis verheerlijken.

De centrale eretrap werd royaal gedecoreerd. Het allegorische fresco op het plafond symboliseert de wetenschap die het licht verspreid en samen met de kunst en de moraal bijdraagt aan het Echte, het Goede en de Schoonheid. Het legt aan de bevolking de politiek en de uitgaven van de verkozenen uit. Sint-Gillis besliste immers om het onderwijs te ontwikkelen door de bouw van veel scholen in een tijd waar het onderwijs nog niet verplicht was.

De waterdragster van Julien Dillens is zonder twijfel het meest emblematische beeldhouwwerk van de gemeente. Veel mensen kennen het van de fontein van de Bareel van Sint-Gillis. Maar dat is wel een kopie. Om het origineel beter te bewaren, plaatste men dit op de eretrap. Het verhaal achter het beeld is beklijvend. De jonge vrouw die Dillens inspireerde had als taak om de paarden van de paardentrans te drenken. Dillens was geraakt door de energie die de dame aan de dag legde. Toen de gemeente hem de opdracht gaf voor dit beeldhouwwerk, dacht hij meteen aan deze vrouw en stelde haar voor om te poseren. De andere antwoorden uit deze vraag kunnen eigenlijk ook correct zijn. Want in het begin van de 20ste eeuw beschikken nog niet alle bevolkingscategorieën over stromend water.

Met al die schilderijen en beeldhouwwerken lijkt het stadhuis op een museum dat een kijk biedt op de Belgische kunst van het begin van de 20ste eeuw.

OEFENING 5: ROND HET STADHUIS

Daal de trap af en verlaat het stadhuis. Verschillende gebouwen rond het stadhuis inspireren zich op de decoratie van dat stadhuis.

Ga naar nr. 2 op het Van Meenenplein.

- 1) Observeer de beeldhouwde elementen op de gevel van dit gebouw. Keer terug naar oefening 3, punt 4, en omcirkel in het groen de namen van de motieven die je op deze gevel terugvindt.

antwoorden: ionisch kapiteel – getande kroonlijst – pilaster – voluut

Ga naar nr. 22 van het plein.

- 2) Doe hier dezelfde oefening en omcirkel in het blauw de tekeningen van de motieven die je op deze gevel terugvindt.

antwoorden: cartouche – ionisch kapiteel – guirlande/slinger

- Op deze gevel is het blad van een boom beeldhouwd. Dit blad kwamen we al tegen op een glasraam van het stadhuis. Over welk blad gaat het? **een eikenblad**
- Zoek de bouwdatum op de gevel.

Ga naar nr. 24-26.

- 3) Zoals het stadhuis combineert deze gevel natuursteen en baksteen. Dit maakt de gevel kleurrijk. Hoe heet het gebruik van veel kleur? **polychromie**

Het stadhuis van Sint-Gillis is het uithangbord van de gemeente. Toen de wijk urbaniseerde, brak men de kleine, wanordelijke (krot)woningen af. Er werd een architectuurwedstrijd uitgeschreven, waaruit de mooiste gevels werden gekozen om de nieuwe wijk luister te geven. Op die manier zijn de gebouwen rondom het stadhuis in harmonie met dit monument en geven ze de wijk voldoende grandeur.

BIBLIOGRAFIE

- *Beffrois & Patrimoine : L'héritage d'une aire culturelle*. Op: <www.beffrois.com>
- DEJEMEPPE (P.), *L'Hôtel de Ville*, Brochure uitgegeven door de gemeente Sint-Gillis, 2004.
- *Hôtel de Ville de Saint-Gilles*. Inventaris van het architecturale erfgoed, Monumenten en Landschappen, Brussels Hoofdstedelijk Gewest, <http://www.irismonument.be/nl.Sint-Gillis.Maurice_Van_Meenenplein.39.html>
- *Hôtel de Ville de Saint-Gilles Centenaire : 1904-2004. Approche historique et patrimoniale*. Verantwoordelijke uitgever: Martine Wille, burgemeester, Gemeente Sint-Gillis, 2004.
- *Le guide de Saint-Gilles. Un village dans la ville*. Verantwoordelijke uitgever: Charles Picqué, Gemeente Sint-Gillis.
- VANDEWATTYN (Cl.), Sint-Gillis. Van de Hallepoort tot de gevangenis. Brussel, Stad van Kunst en Geschiedenis, Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Dienst Monumenten en Landschappen, 1997.

COLOFON

Redactie en iconografische opzoekingen

Sandra Caltagirone

Herlezing

Catherine Balau

Vertaling

Annabelle Nuyttens

Coördinatie

Elisabeth Gybels, Erfgoedklassen & Burgerschap, vzw Paleis van Keizer Karel

Verantwoordelijke uitgever

Stéphane Demeter, vzw Paleis van Keizer Karel

november 2017